

การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี แบบมีส่วนร่วมของชุมชน*

Development of Local Arts and Crafts Curriculum with Banana Conservation Center Community, Suphanburi Province

ปภาณ กมลวุฒิปพงศ์, จักรพงษ์ ทรัพย์หลักฟ้า และอริพัทธ์ วิจิตสภิตรัตน์
Papon Kamonwuttipong, Chakapong Phaetlakfa and Atipat Vijitsatitrat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: yangpare15@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี เพื่อสร้างช่างใหม่ และนำเสนอขั้นตอนกระบวนการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน รูปแบบการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) การศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้นำจากชุมชนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศจำนวน 2 ชุมชน และเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์กล้วย สุพรรณบุรี จำนวน 15 คน 2) การสร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์สิ่งสำคัญจากชุมชนต้นแบบ 2 ชุมชน และผลการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลักได้องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระ 5) ประเมินผล การพัฒนาและปรับปรุง โดยมีลำดับขั้นตอนในการใช้กำหนดหลักสูตร 5 ข้อ 1) ตั้งเป้าหมายและการมีส่วนร่วม 2) ลงมือปฏิบัติ 3) การเรียนรู้ 4) การถ่ายทอด 5) ประเมินและพัฒนา ได้รูปแบบหลักสูตรอบรมระยะสั้นจำนวน 20 ชั่วโมง 6 กิจกรรม ที่ส่งเสริมด้าน การรักษาต่อยอดภูมิปัญญา การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของชุมชน; ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย

*ได้รับบทความ: 13 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 18 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: October 13, 2023; Revised: August 18, 2024; Accepted: September 5, 2024

Abstract

This research the objective is to study and gathering knowledge about the development of a local art curriculum with the cooperation of the Suphan Buri Banana Conservation Center community to create new artisans. and presents the steps in the process of developing a local art curriculum model. By the cooperation of the community the research format is divided into 2 phases as follows: 1) Education: Survey of needs and problems. Through in-depth interviews of leaders from two model communities with excellent practices and collected data from a group of 15 key informants of the Banana Center Community, Suphanburi. 2) Creation of a local art curriculum format with the cooperation of the community to inspect the quality of the curriculum.

The results of the study found that: Important elements of the local arts curriculum model through community cooperation include 1) principles, 2) objectives, 3) work systems, 4) content selection, 5) evaluation, development, there are 5 steps in using the curriculum: 1) setting goals and participation, 2) taking action, 3) learning, 4) transferring, 5) evaluating and developing. Received a short training course format of 20 hours 6 activities that promote Maintaining wisdom product design and organizing community activities.

Keywords: Local arts and crafts curriculum format; Community participation; Banana Conservation Center

1. บทนำ

การเรียนรู้ในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จจากการนำนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมาพัฒนาในด้านศิลปหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) การศึกษาชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จจากการผลักดันสู่ชุมชนสร้างสรรค์ของยูเนสโก อาทิเช่น ชุมชนเมืองเพชร จังหวัดเพชรบุรี ในด้านชุมชนสร้างสรรค์ และชุมชน

ที่ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว อย่างชุมชนบ้านห้วยหวาย จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาชุมชนในด้านการรวบรวมองค์ความรู้ที่ดีผ่านการสร้างศูนย์วิจัยและศูนย์พัฒนาอาชีพเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ของชุมชนให้กับผู้ที่สนใจภายในชุมชน และบุคคลภายนอกได้ศึกษาความรู้และพัฒนาทักษะด้านปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมของชุมชน อีกทั้งเป็นชุมชนที่ชัดเจนด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบกับการ

สกัดความรู้จากการศึกษาวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบ เมืองค้ประกอบสำคัญในแนวทางการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาด้าน กระบวนการเรียนรู้ชุมชน ในด้านที่เมืองค้ประกอบ สำคัญ คือ หลักการ การกำหนดวัตถุประสงค์ มีระบบและกลไก และเงื่อนไขการนำไปใช้ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมที่เป็นเลิศ ในการพัฒนามาร่วมกับชุมชนหรือองค์กรได้อย่างดี ในส่วนของขั้นตอนกระบวนการทำงาน มุ่งเน้นการ มีส่วนร่วมในการศึกษาดูงานจากต้นแบบที่ดีเพื่อนำ ข้อดีมาสังเคราะห์หาความเหมาะสมกับชุมชนหรือ องค์กรเพื่อพัฒนา ด้านความรู้ และทักษะผ่านการ อบรมเชิงปฏิบัติการให้เกิดความเข้าใจและมีทักษะ ที่เหมาะสมมีมิติด้านกระบวนการทำงานสำคัญ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในการให้ ความรู้ การเรียนรู้จากภายนอกหรือการศึกษาดูงาน สู่การพัฒนาความรู้และทักษะของชุมชนให้กับ สมาชิก และจากงานวิจัยต่างประเทศผลการศึกษา พบว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน สะท้อนถึงความหลากหลายของ ชุมชนท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ในชุมชนกับผู้เรียนร่วมกันเป็นการกระตุ้นให้เกิด การเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมไปถึง การส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของผู้เรียน กับชุมชนจนเกิดเป็นความรัก ความภาคภูมิใจใน ถิ่นฐานสู่การสืบสาน เห็นได้ว่า สิ่งสำคัญของการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความแข็งแรงอย่างยั่งยืนจาก ต้นแบบชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ คือการจัดเก็บ รวบรวมองค์ความรู้ที่ดีของชุมชนประกอบกับการ

ถ่ายทอดความรู้ ทักษะกระบวนการสู่การสืบทอด ข้างใหม่ของชุมชน

ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย เป็นชุมชน หนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีที่ตั้งอยู่ในอำเภอ เมือง ตำบลรั้วใหญ่ อยู่ในใจกลางจังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนมีเป้าหมายการก่อตั้งชุมชนให้เป็นชุมชน ต้นแบบที่มีความโดดเด่นด้วยภูมิปัญญา งานศิลป หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ และมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว สามารถมีส่วนร่วมกับคนภายในชุมชน (พระครู โสภณ, การให้สัมภาษณ์, 2566) โดยชุมชนมีประวัติ ความเป็นมาเริ่มจากสถานที่เคยเป็นดงดอกธูปที่ สร้างมลภาวะทางอากาศให้กับพื้นที่ใกล้เคียง สร้าง ปัญหาให้แก่ชุมชน โรงเรียนและผู้คนที่อยู่อาศัย จนปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีพระครูโสภณ วีรานวัตร และคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาพื้นที่ ดังกล่าวจนกลายเป็นพื้นที่แห่งชุมชนศูนย์อนุรักษ์ พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี ที่ประกอบไปด้วยพื้นที่ ทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ (กล้วย) แหล่งผลิตภัณฑ์ พื้นที่ที่สร้างจากกล้วย ผสมผสานกับศิลป วัฒนธรรมที่น่าสนใจที่หลากหลายทางด้าน ทัศนศิลป์ เช่น ภาพจิตรกรรมลายไทย ประติมากรรม สถาปัตยกรรมเรือนไทยพ้อขุนช้าง ที่ถูกสร้างขึ้น จากวรรณคดีไทยที่มีชื่อเสียงอย่าง ขุนช้างขุนแผน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่งดงามด้วยวัฒนธรรมที่ น่าสนใจ ในชุมชนมีวิสาหกิจขนาดย่อม (SME) ว่า ด้วยหลักการสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดทำบริการ สาธารณะให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอ และตรงกับความต้องการของประชาชน การกระจาย

อำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำบริการสาธารณะให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (พลวุฒิ สะกิจ, 2561) ที่ส่งเสริมชุมชนในการขายสินค้า และสนับสนุนการขายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานหัตถกรรม เช่น จานจากกาบหมาก กาบกล้วย การพิมพ์พระจากเนื้อส่วนผสมจากกล้วย ตึกตาปิ่นจากดิน เป็นต้น และมีความเหมาะสมของสถานที่ตรงตามเกณฑ์การพัฒนาชุมชนสู่ชุมชนสร้างสรรค์ การฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนนั้นมิได้จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หากแต่ครอบคลุมถึงมิติแห่งการพึ่งตนเองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสติปัญญาหรือภูมิปัญญาของชุมชน การพัฒนาชุมชนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาความพร้อมของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีความเหมาะสมในการพัฒนาจากองค์ประกอบดังกล่าว คือ ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีภูมิปัญญาทางด้านงานหัตถกรรมที่ดี แต่ยังขาดการรวบรวมองค์ความรู้และขาดการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เกิดความน่าสนใจ การพัฒนาในจุดดังกล่าวผู้วิจัยและผู้นำชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาชุมชนต้นแบบ จากรูปแบบและกระบวนการสำคัญเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ปัจจุบันชุมชนมีความต้องการและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการออกแบบเพื่อ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สะท้อนถึงความเป็นภูมิปัญญาชุมชน และกำลังให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับช่างใหม่ในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาและสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นำเอาภูมิปัญญามาประยุกต์ในการออกแบบได้อย่างมีคุณภาพ โดยทางศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีผู้นำชุมชนให้สัมภาษณ์ (อานนท์ รักผล, การให้สัมภาษณ์, 2566) ประธานศูนย์ กล่าวไว้ถึงภูมิปัญญาของชุมชนที่มีมากมาย แต่ขาดการรวบรวม และขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม และต้องการรวบรวมไว้ซึ่งข้อมูล เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนเพื่อการสืบทอด และถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเพื่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมของชุมชน ประกอบกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหลักการออกแบบให้กับคนในชุมชนเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนำศิลปะสู่การพัฒนาชุมชน บนความเหมาะสมกับสถานที่และส่งเสริมศักยภาพแก่ผู้เรียนสู่การพัฒนาเป็นช่างเดิมที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญา สู่การเป็นช่างใหม่ที่มีความทักษะด้านการออกแบบที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ พร้อมกำหนดกิจกรรมที่สำคัญสำหรับหลักสูตร และจำนวนชั่วโมงให้กับคนภายในชุมชนได้ต่อยอดให้กับตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจ ปัญหาความต้องการของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยวิสาหกิจชุมชนศูนย์กล้วย และร้านค้าในชุมชน ตัวแทนร้านค้าคนในชุมชนจากแบบสำรวจชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้นำชุมชน และศึกษาชุมชนต้นแบบทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ 1 แห่ง ชุมชนที่มีกระบวนการรวบรวมภูมิปัญญาพร้อมกับถ่ายทอดให้กับผู้สนใจ 1 แห่ง รวม 2 แห่ง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันในชุมชนผ่านแบบสอบถาม ศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ชาติในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยผ่านทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชนตามขั้นตอนที่ 1) การเข้าใจปัญหา และ 2) การตั้งกรอบปัญหา ระยะที่ 2 สร้างหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน โดยการใช้หลักการคิดเชิงออกแบบ ด้วยทฤษฎีการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาตามขั้นตอนทั้งหมด 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระดมความคิด และ 2) การออกแบบสร้างหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น ผ่านการมีส่วนร่วม

ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกันประเมินผล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เลือกใช้วิธีการคัดเลือกให้ได้มาซึ่งข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมจำนวน 15 คน โดยแยกออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย ได้แก่ ผู้นำศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สวนกล้วย ผู้จัดการศูนย์ฯ จำนวน 2 คน 2) ตัวแทนภาคเอกชน (ผู้นำวิสาหกิจชุมชนศูนย์กล้วย) จำนวน 2 คน 3) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 4) ตัวแทนกรรมการร้านค้าชุมชน และประชาชนที่อาศัยในชุมชน จำนวน 4 คน 5) ตัวแทนจากภาครัฐ (ผู้นำชุมชน) จำนวน 1 คน 6) นักศิลปศึกษาการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 1 คน 7) ตัวแทนครูสอนศิลปะด้านหลักการออกแบบมีผลงาน และความชำนาญการ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามด้านการเก็บรวบรวมความรู้ชุมชนต้นแบบ แบบสอบถามด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับชุมชนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชน/ออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านรูปแบบศิลปะท้องถิ่น ด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ของภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำได้วิธี การสร้างข้อสรุปร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนกับผู้วิจัย โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน มีทั้งข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามโดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านวิชาการ และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระ 5) ประเมินผล การพัฒนาและปรับปรุง และลักษณะผู้เข้าอบรม โดยมีลำดับขั้นตอนการใช้จากรูปแบบ G-PALCE 1) ตั้งเป้าหมาย (Goal) และการมีส่วนร่วม (Participation) 2) ลงมือปฏิบัติ (Action) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การถ่ายทอดที่เลี้ยง (Coaching) 5) ประเมินและพัฒนา (Evolution) ได้รูปแบบหลักสูตรอบรมระยะสั้นจำนวน 20

ชั่วโมง 6 กิจกรรม ที่ส่งเสริมด้าน การรักษาต่อยอดภูมิปัญญา การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมชุมชน รายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัย ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้จัดการความรู้จากการนำองค์ความรู้มาเผยแพร่และร่วมกันวิเคราะห์ จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ชุมชนเมืองเพชรบุรี 2) ชุมชน จักสานผักตบชวา บ้านห้วยหวาย สุปรรณบุรี และ 3) ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา และขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา จากชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง มีสิ่งสำคัญที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรสำหรับชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี คือ 1) แนวทางการหาปัญหาในชุมชน จากวิธีการปรึกษาร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน ร่วมกับการของความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เพื่อหาปัญหาสำคัญที่แท้จริงของชุมชนเร่งด่วน 2) วิธีการค้นหาปัญหาจากการ วิเคราะห์ชุมชน (SWOT Analysis) ร่วมกับวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อวางกรอบปัญหา ให้กับชุมชน และจากการทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร (TOWS Matrix) ร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี และตัวแทนจากองค์กรภายนอก พบว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ 1) สินค้ามีการออกแบบรูปลักษณ์ยังไม่เหมาะสม

2) ขาดผู้สืบทอดปราชญ์ชุมชน 3) ขาดการถ่ายทอดส่งต่อองค์ความรู้สู่การตั้งกรอบปัญหา เพื่อพัฒนาชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสำคัญจากชุมชนต้นแบบเมืองเพชรบุรีที่เป็นแนวทางสู่การพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี คือ แนวทางการพัฒนาสำคัญ 2 ประการที่สอดคล้องกับชุมชนได้แก่ 1) การสร้างช่างใหม่ สู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน เชื่อมโยงถ่ายทอดสู่แหล่งเรียนรู้โดยรอบชุมชน เพื่อการสร้าง ความเข้าใจในชุมชน และการรู้คุณค่าการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประกอบกับการสร้างช่างใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน 2) การสร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ เพื่อเป้าหมายการผลิต Logo แบรินด์ และผลิตภัณฑ์ที่

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น และของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี

สะท้อนวิถีชุมชน รวมไปถึงการสร้าง Facebook Page และ E-Book เพื่อเก็บองค์ความรู้ให้กับชุมชน

ผลการวิจัย ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชนผู้วิจัยดำเนินการศึกษา จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ชุมชนเมืองเพชรบุรี 2) ชุมชนจักสานผักตบชวาบ้านห้วยหวาย สุปรรณบุรี และ 3) ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด และ ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ ร่วมกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด จากการวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญของชุมชนต้นแบบทั้ง 2 แห่ง ที่ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ได้ขั้นตอนการออกแบบเนื้อหาของการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ดังตารางที่ 1

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
1. กำหนดหลักการ หมายถึง การกำหนด โครงสร้างหลักที่มีความสอดคล้องกับบริบทสังคม ชุมชน มุ่งเน้น การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุในชุมชน การเกษตร การใช้ กิจกรรมศิลปะในการพัฒนาชุมชน และการสร้างผู้สืบทอดหรือช่างใหม่ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่	1. หลักการ ประกอบด้วย การส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564) ที่กล่าวถึงการพัฒนา ความรู้ ทักษะ อาชีพของคนในชุมชน และการพัฒนา

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือ ของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
ดีในด้านภูมิปัญญา และการคิดเชิงออกแบบภายใน ชุมชน	ทักษะด้านการใช้ศิลปะการออกแบบกับ ผลิตภัณฑ์โดยมีวัสดุจากชุมชนหลัก คือ กล้วย และผลิตภัณฑ์สำคัญที่เป็นพืชเศรษฐกิจในชุมชน รวมไปถึงการใช้ศิลปะกับการพัฒนาชุมชน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ ชุมชนให้ความสำคัญ ตั้งเป็นเป้าหมายหลักในการ อนุรักษ์ การสืบทอด และประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะสู่ การพัฒนาในชุมชน	2. วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) เพื่อสืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะท้องถิ่นในชุมชน 2) เพื่อสร้างผู้สืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะ ท้องถิ่นในชุมชน และ 3) เพื่อสร้างมูลค่า และ คุณค่า ของผลิตภัณฑ์ในชุมชน
3. กำหนดระบบงาน หมายถึง การกำหนดบทบาท หน้าที่สำคัญให้กับคนในชุมชน ความรับผิดชอบ ตำแหน่งการจัดการ รวมถึงการกำหนดจุดสำคัญใน ชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนรู้หน้าที่ในการดูแลรักษา และ การกำหนดผู้นำในชุมชนให้ชัดเจนร่วมกับกลุ่มผู้นำ ชุมชนที่จะให้ข้อมูลหลัก (key man) และมีการ สนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลและพัฒนาอยู่เสมอ	3.ระบบงาน ประกอบด้วย 1) ระยะเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ขั้นที่หนึ่ง การเริ่มต้นแนะนำตัวกับ ชุมชนทำความเข้าใจด้วยการแนะนำตนเองชัดเจน เพื่อให้ชุมชนรู้จักกัน ขั้นที่สอง การสร้างความ สัมพันธ์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมพูดคุยทำความ รู้จักกัน ขั้นที่สาม ขั้นเริ่มปฏิบัติการ เริ่มทำงาน ร่วมกันตามเป้าหมายที่วางไว้จนสำเร็จ 2) ระยะ การกำหนดหน้าที่ ผู้วิจัยมีการกำหนดหน้าที่ใน ระบบงานดังนี้ (1) ผู้วิจัยทำหน้าที่ช่วยเหลือเรื่อง วิชาการและการประสานงาน (2) ผู้นำชุมชนที่ เข้มแข็ง (3) ผู้นำจากร้านค้าภายในชุมชนหรือ ศูนย์จำหน่ายสินค้าในชุมชน (4) ผู้รู้หรือปราชญ์ ชุมชน (5) นักศิลปะศึกษาหรือครูศิลปะโดยรอบ ชุมชน (6) ตัวแทนจากองค์กรภายนอก (7) สมาชิกในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน (8) ผู้นำชุม ชน 3) ระยะการกำหนดภารกิจในการมีส่วน ร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการ

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือ ของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
	ร่วมกันประเมินผลการจัดการภายในชุมชน
4. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ หมายถึง การคัดเลือกสิ่ง สำคัญหรือสาระสำคัญที่คนภายในชุมชนต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในท้องถิ่น การจัดกิจกรรม ภายในชุมชน และการกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้	4. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) หลักการออกแบบ 3) ศิลปะ กับชุมชน โดยทั้ง 3 ตัวประกอบ เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ชุมชนร่วมกันคัดเลือกเพื่อพัฒนาให้เหมาะสม กับชุมชน ส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้ทางชุมชน กำหนดให้สร้างศูนย์การเรียนรู้พันธุ์กล้วย วิสาหกิจชุมชน และป้ายองค์ความรู้บนสถานที่ จริง และบนระบบดิจิทัล
5. การวัดและประเมินผล หมายถึงการติดตามและ ประเมินผลร่วมกันภายในชุมชนโดยทุกคนมีส่วนร่วม ในการประเมินร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงปลายทางใน ด้าน ความรู้ ทักษะ เจตคติ และผลกระทบที่สำคัญใน ชุมชน อาทิเช่นด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น	5. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัด และประเมินผล 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ประเมิน ผลการปฏิบัติตามแผน 2) ประเมินผลจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียภายในชุมชน 3) ผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ใน 3 ส่วนจะมีการประเมิน ผลตั้งแต่เริ่มจากการทดสอบในด้านความรู้ก่อน และหลังอบรมหลักสูตร และการจัดกิจกรรมตาม แผนกิจกรรมครบถ้วน ประเมินผลด้านผลกระทบ ในด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน ด้านการมีส่วน ร่วมภายในชุมชน 3 เดือน 1 ครั้งอยู่เสมอ

จากตารางสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ
มีขั้นตอนการออกแบบเนื้อหาสาระสำคัญทั้งหมด
5 องค์ประกอบในการกำหนด โดยมีสิ่งสำคัญคือ 1)
การกำหนดหลักการที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของ
สังคม และชุมชน 2) มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการ
อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ใช้สิ่งที่ชุมชนมี

ประกอบด้วย (1) พืช การเกษตร (2) ศิลปะท้องถิ่น
(3) วัตถุติบในชุมชน 3) การกำหนดหน้าที่และจุด
สำคัญ เพื่อกำหนดสถานที่สำคัญ (Landmark)
เพื่อความเข้าใจร่วมกัน และคนในชุมชนมีบทบาท
ชัดเจน รวมถึงการกำหนดกลุ่มผู้นำหลักภายใน
ชุมชนที่ชัดเจน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระสำคัญ

ที่สอดคล้องกับชุมชนในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ที่ชุมชนมีความต้องการเรียนรู้ และการพัฒนาชุมชนในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการใช้กิจกรรมศิลปะ 5) การวัดและประเมินผล มีการประเมินผลที่หลากหลายจากคนภายในชุมชน คนภายนอก รวมไปถึงการติดตามประเมินผลที่ครั้งในระยะเวลาเท่าใด ชุมชนเป็นคนร่วมกันกำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ จากการศึกษาชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง ได้แก่ชุมชนเมืองเพชรบุรี และชุมชนจักสานผักตบชวา บ้านห้วยหวายสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน พบว่ามี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ทฤษฎีมาสร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี

จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดหลักการเพื่อตั้งประเด็นแนวทางสำคัญจากปัญหาในชุมชนความเป็นมา และสิ่งสำคัญในชุมชน 2) วัตถุประสงค์กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาในแต่ละด้าน (ด้านอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด และพัฒนา) 3) ระบบงานกำหนดเนื้อหาสำคัญภายในชุมชนที่ต้องการนำเสนอ กำหนดการมีส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การประชาสัมพันธ์ร่วมกัน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระ หัวข้อการเรียนรู้ ภูมิทัศน์ชุมชน ถ่ายทอดทางภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การติดตามประเมินผล ร่วมกันกำหนดการประเมินผล กำหนดแหล่งเรียนรู้สำคัญในชุมชน และจุดสำคัญต่างๆ ดังตารางที่ 2

ทฤษฎีหลักการคิดเชิงออกแบบ Design Thinking	ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย	ระบบงานจากผู้วิจัย
1. การเข้าใจปัญหา	1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	1. หลักการ	G: Goal การตั้งเป้าหมาย เพื่อกำหนดเป้าหมายหลักการของชุมชน
2. การตั้งกรอบปัญหา		2. วัตถุประสงค์	P: Participation การมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์สำคัญแนวทางสำคัญที่ชุมชนต้องการ
3. การระดมความคิด	2. การร่วมวางแผนงาน	3. ระบบงาน	L: Learning การเรียนรู้ เพื่อกำหนดรายละเอียด

ทฤษฎีหลักการคิด เชิงออกแบบ Design Thinking	ทฤษฎีการมี ส่วนร่วม	องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะ ท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย	ระบบงานจากผู้วิจัย
			ระบบงานร่วมกัน กำหนดการเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่ต้องการ
4. การสร้างต้นแบบ	3. การดำเนิน กิจกรรม	4. การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระ	A: Action ลงมือปฏิบัติ ร่วมกันสร้างรูปแบบ ของชุมชนร่วมกัน
5. การทดสอบ	4. การมีส่วน ร่วมในการ ปฏิบัติงาน	5. การประเมินผล	C: Coaching การ ถ่ายทอดวัฒนธรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาจากผู้รู้ ปราชญ์ในชุมชน E: Evolution การ พัฒนา เพื่อประเมินผล เพื่อประเมินผล พัฒนา และปรับปรุง

สรุปผลสำคัญขององค์ประกอบ ขั้นตอน
ที่ 4 การสร้างต้นแบบ ได้รูปแบบหลักสูตรศิลปะ
ท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์
พันธุ์กล้วย ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ข้อ ดังนี้
1) การกำหนดหลักการ โดยชุมชนได้กำหนดหลัก
การที่ส่งเสริมด้านภูมิปัญญา และการต่อยอด
ภูมิปัญญาในชุมชนเป็นหลัก พร้อมกับการ
ถ่ายทอดให้กับบุคคลภายใน และภายนอก 2) การ
กำหนดวัตถุประสงค์ ได้วัตถุประสงค์ 3 ข้อ (1)
การอนุรักษ์ภูมิปัญญา (2) การสร้างช่างใหม่ที่มี

ความรู้ด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ (3) การ
สร้างกิจกรรมภายในชุมชน 3) การกำหนดระบบ
งาน ได้กำหนดหน้าที่สำคัญให้บุคคลในชุมชน
ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชม
ชุมชน ผู้ดูแลกิจกรรม ผู้ประสานงานตามจุดสำคัญ
4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระสำคัญ โดยจัด
กิจกรรมรวม 6 กิจกรรม 20 ชั่วโมง เป็นหลักสูตร
ระยะสั้น 5) การกำหนดการวัดและประเมินผล
ชุมชนได้กำหนดการประเมินผลทุก 3 เดือน และ
ทุก 1 ปี

ภาพที่ 1 รูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น (Model G-PLACE)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา จากการทำ TOWS Matrix ร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี และตัวแทนจากองค์กรภายนอก พบว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ 1) สินค้ามีการออกแบบรูปลักษณ์ยังไม่เหมาะสม 2) ขาดผู้สืบทอดปราชญ์ชุมชน 3)

ขาดการถ่ายทอดส่งต่อองค์ความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา จากการสนทนากลุ่มร่วมกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี พบว่า 1) การสร้างช่างใหม่ สู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน เชื่อมโยงถ่ายทอดสู่แหล่งเรียนรู้โดยรอบชุมชน เพื่อการสร้างความเข้าใจในชุมชน และการรู้คุณค่า การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประกอบกับการสร้างช่างใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน 2) การสร้างแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์เพื่อ

สร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ เพื่อเป้าหมายการผลิต Logo แปรนด และผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชุมชน รวมไปถึงการสร้าง Facebook Page และ E-Book เพื่อเก็บองค์ความรู้ให้กับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของรพีพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม (2560, หน้า 994-995) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใน จังหวัดนครปฐม พบว่า วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ จังหวัดนครปฐม มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 7 หัวข้อ ได้แก่ 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) กระบวนการผลิต 3) กลยุทธ์ทางการตลาด 4) จุดเด่นจุดอ่อน 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6) ปัญหาอุปสรรค และ 7) คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิต และสังคมท้องถิ่นตลอดจนการถ่ายทอดและ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานของผู้วิจัย จำนวน 5 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) จุดเด่นจุดอ่อน 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4) ปัญหาอุปสรรค และ 5) คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิตและสังคมท้องถิ่นตลอดจนการ ถ่ายทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม อาชีพ สอดคล้องกับณปนต์ โคตพัฒน์ (2559) ที่กล่าวถึงการเสริมทักษะทางสังคมเพื่อการ เรียนรู้ คู่ขนาดกับการศึกษานอกระบบเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน ขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด พบว่า ชุมชนต้องการจัด

กิจกรรมให้สอดคล้องกับการตั้งกรอบปัญหา เพื่อผลลัพธ์รูปแบบชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์จากช่าง ใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ด้านภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และการออกแบบ โดยทางชุมชนศูนย์อนุรักษ์ พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี ร่วมกับผู้วิจัย ร่วมกัน กำหนดกิจกรรม ซึ่งมีจำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากร เป็นการเรียนรู้ชุมชนในด้านศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่ 2 การสร้างองค์ ความรู้ในด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ เหมาะสม กิจกรรมที่ 3 ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน วิทยากร และพี่เลี้ยง กิจกรรมที่ 4 สร้างแบรนด์ อัตลักษณ์ชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ พบว่า องค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบ หลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของศูนย์ อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดหลักการ เพื่อตั้ง ประเด็นแนวทางสำคัญจากปัญหาในชุมชน ความ เป็นมา และสิ่งสำคัญในชุมชน 2) วัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาด้านอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด 3) ระบบงาน กำหนดเนื้อหาสำคัญ ภายในชุมชนที่ต้องการนำเสนอ กำหนดการมี ส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การ ประชาสัมพันธ์ร่วมกัน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหา สาระ หัวข้อการเรียนรู้ภูมิทัศน์ชุมชน ถ่ายทอด ทางภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การ ติดตามประเมินผลร่วมกันกำหนดการประเมินผล กำหนดแหล่งเรียนรู้สำคัญในชุมชน และจุดสำคัญ ต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของประติมา

ฉันทบูรณตระกูล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนชนเมือง พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 1) แนวคิดของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็น 5) กระบวนการพัฒนานวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้แนวคิดการออกแบบ Design Thinking และกระบวนการคิดสร้างสรรค์แบบ Syntectics 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การประเมินผล 8) การสะท้อนคิด และ 9) ลักษณะผู้เรียน ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในเรื่ององค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี จำนวน 4 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) แนวคิดของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล สอดคล้องกับมุมมองของสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2561) กล่าวว่า การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ช่างใหม่มีความสนใจเกี่ยวกับการสืบสานและพัฒนาศิลปะท้องถิ่นของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานให้กับศิลปวัฒนธรรมชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำให้เป็นชุดโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยการบูรณาการ สหวิชาให้มีความหลากหลายและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น ด้านการท่องเที่ยว หรือศิลปะการแสดง เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน ทุกมิติ

2.2 ผลการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีช่วงอายุที่ต่างกัน จึงควรมีผู้ประเมินที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและความยืดหยุ่นกับวัยของผู้เข้าอบรม เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ได้เหมาะสมมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี พบว่า ได้องค์ประกอบสำคัญ 5 ข้อ ได้แก่ 1) การกำหนดหลักการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การกำหนดระบบงาน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสำคัญ 5) การกำหนดการวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 2

กระบวนการสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบหลักการคิดเชิงออกแบบ/การมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณปณต โคตพัฒน์. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับอหิสติกวัยรุ่น. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล. (2561). การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนชนเมือง. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลวุฒิ สะกิจ. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 994-995.
- สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. (2561). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaartteaarttea1318901555>